

LANGESTRAAT

De Langestraat is een van de oudste straten van Alkmaar. In de middeleeuwen (elfde eeuw) stond er al een tufstenen kerk op de plaats van de Grote Kerk, op het hoogste punt van de strandwal, waarop het westelijke deel van de binnenstad is gebouwd. Ook toen liep de Langestraat van de kerk tot het water bij de Mient. De bebouwing begon aan de westzijde en breidde zich in de dertiende eeuw uit tot aan de Mient. De Langestraat was een soort dijk die hoger lag dan de daaraan evenwijdig lopende straten.

De Langestraat is van oudsher een voorname straat met in de middeleeuwen hofsteden en kleine stadskastelen. Het stadsbestuur is voor zover bekend steeds gevestigd geweest aan de Langestraat. Het huidige stadhuis is prominent aanwezig in de Langestraat met toren en bordestrappen. Het beeld van het stadhuis met op de achtergrond de Grote Kerk vormt vanuit het oosten een zeer aantrekkelijke fraaie zichtlijn.

De Langestraat was ook een van de eerste straten die geplaveid werd. Er zijn veldkeien uit de elfde of twaalfde eeuw teruggevonden, die als bestrating werden gebruikt. Verandering van bestrating is regelmatig een discussiepunt tussen bestuur, bewoners en winkeliers geweest. Vooral het egaliseren en verwijderen van de individuele stoepen per pand leidde tot meningsverschillen. Rond 1926 zijn de meeste individuele stoepen weggehaald en kreeg de Langestraat een

doorlopend trottoir met 30 x 30 cm stoeptegels. De rijbaan werd van asfaltbestrating voorzien; daarvoor waren ook de rails verwijderd die van 1895 tot 1923 voor de paardentram gebruikt werden. Er mocht zelfs geparkeerd worden in de Langestraat. Nu ondenkbaar, maar in 1973 waren de winkeliers tegen autoafsluiting. Een jaar later waren de winkeliers echter om en per 2 januari 1975 werd de Langestraat autovrij gemaakt. Overigens was het pas in 1980 een echte wandelstraat geworden, met (alweer) nieuwe bestrating. De kleine keitjes voldeden echter niet en werden weer snel vervangen door betegeling in ruitvorm met straatklinkers aan beide zijkanten. De keuzes voor bestrating zijn nooit erg gelukkig geweest, want ook het in 2024 nog aanwezige natuurstenen plaveisel vertoonde al snel breuk en verval.

De Langestraat was van oudsher een woonstraat voor regenten en later de gegoede burgerij. Op de plattegrond van Blaeu (zeventiende eeuw) zien we vooral panden met een gemiddelde breedte van ongeveer 6 meter. In de achttiende en negentiende eeuw werden met name in het westelijke deel bredere monumentale herenhuizen gecreëerd voor rijkere families. Aan de kant van de Mient kwamen deze samenvoegingen van kavels minder voor en ontwikkelde de straat zich ook als eerste tot winkelstraat. In de twintigste eeuw breidde de functieverandering naar winkels zich uit in westelijke richting. Het stadhuis, het daarnaast gelegen Moriaanshoofd, het Hooge Huys en Huize De Dieu zijn nu de enige panden zonder

Het westelijke deel van de Langestraat was eind achttiende eeuw nog een woonstraat voor wat meer gefortuneerde burgers.

(RAA FO 1002051)

Het oostelijk deel van de Langestraat was eind achttiende eeuw al een drukke winkelstraat. Ook met handel deels op straat.

(RAA FO 1002043)

winkelfunctie op de begane grond. Wel hebben enkele panden dankzij hun monumentale status hun oorspronkelijke woonhuis-pui behouden, zoals Langestraat 51 en Langestraat 55. Op beide adressen werd na het verlies van de woonhuisfunctie een bank gehuisvest.

Er zijn in de Langestraat maar weinig panden over met een authentieke winkelpui. In dit boek worden drie panden beschreven waarvan de eigenaar de authentieke pui goed heeft behandeld dan wel teruggebouwd. Daarnaast is er een aantal bijzondere panden met elementen van de oorspronkelijke pui. Opvallend is dat dit met name hoekpanden zijn. Deze zijn te vinden op de hoeken van Hoogstraat, Schoutenstraat, Payglop en Houttil.

Veel bovengevels van oude monumentale panden zijn wel gehandhaafd, maar hebben meestal een moderne winkelpui gekregen, die vaak al meerdere keren aangepast is. Het beeld van de bovengevels laat nog grotendeels de patriciërswohnungen van de Langestraat zien.

Er zijn vier locaties in de Langestraat waarbij door sloop en nieuwbouw grootschalige winkellocaties zijn ontstaan. Ten eerste Langestraat 3 en 5, waar sinds 1913 Modehuis Meijer gevestigd was in een toen nieuw, door de Alkmaarse architect P.N. Leguit gebouwd pand. Het was het eerste pand in Alkmaar met extra grote winkelruiten. Na de oorlog is deze oorspronkelijke pui helaas verloren gegaan.

Modehuis Meijer na de nieuwbouw aan de Langestraat in 1913. (RAAD12001975)

De Langestraat kent vele fraaie hoekpanden zoals deze op de hoek van de Schoutenstraat. De hoekentree hier is echter verdwenen.

Langestraat in 1947 toen er nog aan één zijde geparkeerd mocht worden.

Ook Kofa Spruyt investeerde in sloop en nieuwbouw (Langestraat 66, nu Kruidvat). Het eerste en hoogste deel werd eind twintiger jaren van de twintigste eeuw gebouwd (architect P.N. Leguit), vlak nadat de Langestraat van universele trottoirs met stoeptegels was voorzien (1926). In 1934 volgde de uitbreiding van het warenhuis aan de rechterzijde. Twee patriciërs-panden van dubbele kavelbreedte met tuinen die doorliepen naar de Gedempte Nieuwesloot werden daartoe gesloopt. Bouwbedrijf Ringers verzorgde de nieuwbouw in late Amsterdamse schoolstijl. Er ontstond een zeer brede winkelpui met grote etalages en diepe portieken bij de entrees. De winkelpui werd regelmatig gemoderniseerd, waardoor de architectonische eenheid met de bovengevel verdween.

De derde groots opgezette ontwikkeling was de komst van de HEMA in Alkmaar. Voor dit project werden de panden op de hoek van de al veel eerder verbrede Krebbesteeg tot Van den Boschstraat (1933) gesloopt.

Hier zien we de Langestraat toen de Van den Boschstraat nog niet was aangelegd en er alleen een smalle steeg was naar de Gedempte Nieuwesloot. Het hoekpand en het herenhuis met deur in het midden zijn gesloopt voor de nieuwbouw van de HEMA.

(RAA FO1003007)

Langestraat in ca 1931 toen er al doorlopende trottoirs waren en de eerste nieuwbouw van Kofa Spruijt was gerealiseerd. Het pand kreeg voor die tijd een ongebruikelijke hoogte van vier bouwlagen met een extra hoge kap.

(RAA FO 1003009)

De realisatie van het functionalistische gebouw van de HEMA dateert van 1958-1959. In 2022 vond een grote renovatie plaats, maar de grootschaligheid is gebleven.

De laatste grootschalige verandering door sloop en nieuwbouw werd veroorzaakt door de grote brand in de nieuwjaarsnacht 2015 bij Spaander en Waardijk. De nieuwbouw leidde zelfs tot een HVA-Puienprijs in de categorie nieuwbouw zakelijke panden. Dit project luidde ook de trend in om weer woningen op de verdiepingen te realiseren. (foto zie pagina 160).

De nieuwbouw van de Hema werd gerealiseerd in 1959. Er werd gekozen voor functionele modernistische bouwstijl. Behoud van het historische centrum was toen nog niet aan de orde.

(RAA011004258)

